

показали, що фінансова інформація про злочинну діяльність є предметом фінансових розслідувань як специфічної діяльності. Зокрема, закономірності формування фінансової інформації про злочинну діяльність та її відображення в системах бухгалтерського обліку, а також закономірності її використання в діяльності правоохоронних органів та комерційних структур має використовуватися в боротьбі зі злочинною діяльністю, стати предметом фінансових розслідувань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрушків Б. М., Гевко В. Л. Проблеми теорії і практики менеджменту : навч.-методич. посібн. Тернопіль: Вид. ТзОВ «Терно-Граф». 2009. 312 с.
2. Вівчар О. І. Управління економічною безпекою підприємств: соціогуманітарні контексти: монографія. Тернопіль, ФОП Паляниця В. А., 2018. 515 с.

УДК:343.131 (477)(045)

Шульга А.О.

*к.ю.н., доцент кафедри
державно-правових дисциплін
та публічного управління, доцент
Донецький державний університет
внутрішніх справ*

Озерна І.В.

*к.ю.н. доцент кафедри державно-правових
дисциплін та публічного управління
Донецький державний університет внутрішніх справ*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У РАЗІ НЕПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Стаття 2 КПК України декларує, що завданням кримінального провадження зокрема є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу, і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Окрім того, засада кримінального провадження «Доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень» гарантує кожному право на справедливий розгляд та вирішення справи в розумні строки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону. Проте, згідно з п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України досудове розслідування може закінчуватися і шляхом його закриття. Але підстави для цього процесуального акту є різні (ст. 284 КПК України). Принаймні зрозуміло, коли, наприклад, кримінальне провадження

закривається у зв'язку із: встановленням відсутності події кримінального правопорушення; встановленням відсутності в діянні складу кримінального правопорушення; не встановленням достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпні можливості їх отримати; не встановленням особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності; коли після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК України, тощо. Однак серед перерахованого вище існує вимога щодо закриття кримінального провадження, яка декларується в диспозиції абзацу другого п. 10, ч. 1 ст. 284 КПК України. Вказана норма зобов'язує закрити кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування визначений ст. 219 КПК України закінчився і жодній особі не було повідомлено про підозру. Зазначимо, що в абзаці другому п. 10, ч. 1 ст. 284 КПК України йдеться про строк досудового розслідування з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) або винесення постанови про початок досудового розслідування (ст. 615 КПК України). Максимальний строк у цьому випадку становить: 12 місяців – у кримінальному провадженні щодо нетяжкого злочину; 18 місяців – у кримінальному провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину. Тобто з диспозиції абзацу другого, п.10, ч.1 ст. 284 КПК України випливає, що в разі не повідомлення жодній особі про підозру, зокрема у вчиненні особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи, за вичерпанням 18 місяців, кримінальне провадження повинно бути закрите, а значить кримінальне провадження буде вважатися закінченим. До речі, чинний КПК України не називає конкретних обставин не повідомлення про підозру. В такому разі, можна вважати, що причини тут можуть бути абсолютно різні. Такими можуть бути і відсутність упевненості у слідчого, що саме конкретна особа вчинила кримінальне правопорушення, і звичайна недбалість та непрофесіоналізм слідчого, і навіть особиста зацікавленість того, на кого законом покладається обов'язок проводити досудове розслідування та повідомляти про підозру. Сьогодні наприклад, такими обставинами можуть бути причини, пов'язані з війною. Отже, зміст абзацу другого п. 10, ч. 1 ст. 284 КПК України безумовно викликає низку запитань. А саме, якщо наприклад, розглядати зміст пунктів 3¹ та 10 ч. 1 ст. 284 КПК України, то там чітко викладені підстави закриття кримінального провадження, зокрема і той факт, що закрити кримінальне провадження можна тільки відносно не тяжких кримінальних правопорушень. Натомість абзац другий п.10, ч.1 ст. 284 КПК України не містить критеріїв поділу кримінальних проваджень за ступенем тяжкості. В даному випадку слідчий, дізнавач чи прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження у разі, коли строк досудового розслідування, визначений ст. 219 КПК України, закінчився, а жодній особі не було повідомлено про підозру. Тобто, із змісту вищезазначеної норми випливає, що не зважаючи на тяжкість кримінального правопорушення, кримінальне провадження повинно бути закрито. Проблема криється ще і в тому, що диспозиція абзацу другого п.10 ч.1 ст. 284 КПК України чітко не визначає, чи кримінальне провадження закривається відносно особи, чи за

фактом вчинення кримінального правопорушення. Але якщо не встановлено особу, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення (нікому не повідомлено про підозру), то закриття кримінального провадження можливе тільки за фактом вчинення кримінального правопорушення. Таким чином, у разі закриття кримінального провадження особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, вважається не встановленою, а закриття кримінального провадження повинно здійснюватися за п.3¹, ч.1 ст. 284 КПК України. Однак диспозиція абзацу другого п.10, ч.1 ст. 284 КПК України не містить роз'яснення стосовно причин неповідомлення про підозру, а отже, і бланкетної (відсилочної) норми до п. 3¹ ч.1 ст. 284 КПК України, що, на нашу думку, є певним недоліком. І дійсно, диспозиція абзацу другого п.10, ч.1 ст. 284 КПК України формує враження, що кримінальне провадження, навіть за вчинення особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я особи тощо, закінчується в такому випадку остаточно. Згідно до існуючої теорії кримінального процесу, закриття кримінального провадження означає його остаточне закінчення [1, с. 194]. Отже стає зрозумілим, що цей процесуальний акт формально та фактично призводить до остаточного закінчення кримінального переслідування особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Викладене дає можливість вважати, що, по-перше, зміст абзацу другого п.10 ст. 284 КПК України є не досконалим та таким, що потенційно здатний викликати додаткові запитання під час застосування цієї норми на стадії досудового розслідування. По-друге, вказаний недолік викриває проблему неузгодженості ч.1 ст. 284 КПК України (п.3¹ та абзацу другого п.10). По-третє, на нашу думку, неузгодженість норм ч.1 ст. 284 КПК України здатна спонукати правозастосовувачів вдаватися до «оціночних категорій» стосовно обставин, які стали причинами неповідомлення про підозру в межах абзацу другого п.10 ст. 284 КПК України. Зважаючи на це вважаємо вказаний недолік пробілом чинного кримінального процесуального законодавства, який здатен призвести до уникнення кримінального покарання особами, які вчиняють особливо тяжкі злочини проти життя та здоров'я тощо. Зокрема, звертаємо увагу також і на те, що в умовах воєнного стану вказані недоліки мають бути обов'язково вивчені та вжиті заходи щодо їх якнайшвидшого усунення. Прикладом у цьому можуть слугувати внесені у квітні 2022 року доповнення до чинного КПК України (розділ IX¹) [2].

У даному випадку нами пропонується доповнити абзац другий п.10, ч.1 ст. 284 КПК України реченням наступного змісту: «крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який згідно із законом може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі». До того ж нами робиться логічний висновок, що причиною неповідомлення про підозру, відповідно до абзацу другого п.10, ч.1 ст. 284 КПК України є факт не встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Адже, згідно з ч.1 ст. 276 КПК України повідомлення про підозру може бути здійснено лише у випадках: затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; обрання до особи одного з передбачених чинним КПК України запобіжних заходів; наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення. Таким чином, неповідомлення про підозру в

даному випадку може мати місце тільки за відсутності обставин, указаних у ч.1 ст. 276 КПК України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процес України у питаннях та відповідях : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. О. Савицький, О. Ю. Хабло. Харків: Видавець, 2012. 275 с. URL: https://www.naiiu.kiev.ua/files/kafedru/kkr/kpr_pitan_vidp.pdf
2. Головні зміни в кримінальному праві та процесі за час воєнного стану: листопад-грудень 2022 та січень 2023. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/golovni-zmini-v-kriminalnomu-pravi-ta-proczesi-za-chas-voynnogo-stanu/> (дата звернення 18.04.2023).

УДК 343

Яковець І. С.

*д.ю.н., с.н.с., головний науковий співробітник
відділу дослідження проблем кримінально-виконавчого права
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В.Сташиса НАПрН України*

ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК УТВОРЕННЯ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕПАРТАМЕНТУ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ

Департамент з питань виконання кримінальних покарань був створений Міністерством юстиції України як міжрегіональний територіальний орган Міністерства юстиції з питань виконання кримінальних покарань. Діяльність Департаменту спрямовується та координується заступником Міністерства юстиції України відповідно до розподілу обов'язків. Департамент є органом Державної кримінально-виконавчої служби України. Департамент реалізує повноваження Мін'юсту в сфері виконання кримінальних покарань. Усі ці вихідні засади вказані у Положенні про Департамент. Однак аналіз інших чинних нормативних актів свідчить про ряд сумнівних та дискусійних аспектів щодо дотримання процедури утворення подібних органів.

Так, *по-перше*, Положення про Міністерство юстиції України не містить в собі переліку випадків створення міжрегіональних органів цього міністерства, незважаючи на те, що чинний Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» прямо передбачає, що «територіальні органи міністерства утворюються у випадках, коли їх створення передбачено положенням про міністерство, затвердженим Кабінетом Міністрів України». Аналогічна норма міститься й в Типовому положенні про територіальні органи, міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563.